

Natur för utveckling

Program för natur och friluftsliv

Arjeplogs kommun

Dokumenttyp Program	Dokumentnamn Natur för utveckling	Fastställd/uppriktad 2016-11-28	Beslutsinstans Kommunfullmäktige	Giltighetstid
Dokumentansvarig Utvecklingsstrateg	Version 0.1	Senast reviderad	Dokumentinformation Rev. varje mandatper.	

Bakgrund

Arjeplogs kommun har ett exklusivt natur- och kulturlandskap och utomordentliga förutsättningar för friluftsliv och naturbaserad besöksnäring. Det är den mest vatten- och ö-rika inlandskommunen i landet, med två nationalälvar, Sveriges största glaciär och djupaste sjö, ett hörn av Lapponia världsarvsområde, en nationalpark, ett fågelskyddsområde, x mil av Kungsleden, 23 naturreservat och delar av två ekoparker, däribland Sveriges största. Här finns tillgängliga områden för varierande friluftsliv mitt i samhället, i byarna och längs fjällvägarna, liksom områden som kräver mer av besökaren. Med stöd av statligt bidrag i ett lokalt naturvårdsprojekt har kommunen, i samverkan med lokala aktörer, tagit fram ett program för hur kommunen vill arbeta för att bevara och utveckla dessa unikiteter och tillgångar på ett hållbart sätt.

För naturen i Arjeplogs samhälle och tätortsnära/bynära områden har kommunen ett särskilt ansvar. Där har kunskapsinsamling och inventering gjorts av Stefan Grundström, Stigsjö Biogeo. En fördjupad insats inom fiskeutveckling har också ingått eftersom vattenmiljöer och fiske är av stor betydelse. Det presenteras i ett separat Fiskeutvecklingsprogram. Programmen kopplas till pågående revidering av kommunens översiktsplan och lokala tillväxtprogram. Arbetet, som försenats på grund av personalomsättningar, har pågått i omgångar under 2011- 2016 och samordnats och färdigställt av utvecklingsenheten.

Syftet med ett program för natur-och friluftsliv

Programmet är ett styrdokument som visar politisk viljeinriktning för kommunens arbete med naturvård och friluftsliv och hur kommunen kan bidra till nationella frilufts-, miljö- och folkhälsomål. Det ska utgöra en grund för kommunförvaltningens planering och åtgärder. Programmet är kopplat till kommunens övergripande styrdokument och ska bidra till att nå kommunens vision och övergripande mål.

Vision

Arjeplogs kommun – Världskänd för attraktiv livsmiljö och kreativ tillväxt

Arjeplogs kommun ska bli känd för framtidstro, öppenhet, tillåtande kreativt klimat och mångfald, vilket leder till ständig tillväxt och utveckling. Arjeplogs kommun ska upplevas som en attraktiv bostadsort där medborgarna har tillgång till trygghet och god livsmiljö, bra arbetsklimat, god omsorg samt bra boende.

Syftet med Natur-och friluftsprogrammet är kort sagt att visa hur kommunen vill arbeta för att natur- och kulturmiljöer ska förvaltas hållbart och utgöra en viktig utvecklingsfaktor i Arjeplogs kommun. Programmet ska vara ett verktyg för att genomföra konkreta åtgärder.

Lokala mål, strategier och prioriterade åtgärder

Utifrån den nationella naturvårds-, miljö och friluftspolitikerna och de lokala förutsättningarna i Arjeplogs kommun fokuseras arbetet till fyra insatsområden. Detta för att underlätta, tydliggöra och förenkla arbetet.

- Samverkan och kunskap
- Natur och friluftsliv för alla
- Natur för utveckling
- Naturvård och förvaltning

Det som kommunen redan beslutat och som passar in i programmet har inarbetats. Underlag som tagits fram i form av inventeringar och faktasammanställningar samt de förslag och synpunkter som inkommit i olika samråd, enkäter och workshops har också tagits med.

Mål – formulerar övergripande lokala mål med utgångspunkt i nationella och regionala mål. I programmet är den stora mängden målsättningar sammanfattade till 18 stycken.

Strategier/arbetsätt – anger långsiktiga inriktningar, vägval och arbetsätt för att uppnå målen. I programmet redovisas 21 strategiska inriktningar för arbetet.

Prioriterade åtgärder/rekommendationer – är konkreta och inom planperioden genomförbara insatser kopplade till strategierna/arbetsätten. I programmet föreslås 35 konkreta åtgärder.

Insatsområde - Samverkan och kunskap

Mål

- En välfungerande samverkan som skapar samsyn, delaktighet och kunskap samt tillvaratar lokalt och ideellt engagemang
- Nya mötesplatser och forum för idéutveckling och engagemang
- Ökad kunskap om natur- och kulturmiljövärden, friluftsliv och hållbart nyttjande av kommunens naturresurser

Strategier

Kommunen ska ha en väl fungerande samverkan lokalt med olika aktörer och med myndigheter, andra kommuner, regionala organ och universitet. Formerna för samverkan ska utvecklas och tydliggöras.

Kommunen ska hålla sig uppdaterad och informerad om aktuell kunskap om naturvård och friluftsliv.

Kommunen ska arbeta för att innevånare, beslutsfattare och verksamhetsutövare har kunskap om friluftsliv, natur- och kulturmiljövård och hållbart nyttjande av kommunens naturresurser.

Prioriterade åtgärder/rekommendationer 2016-2020

1. Natur- och friluftsförfrågor ska finnas med som punkt vid planeringsmöten och vid kommunens regelbundna dialogmöten med föreningar, ungdomar, samebyar, näringsliv, byar och handikapp- och pensionärsrådet. Om det finns önskemål eller vid behov anordnas särskilda natur- och friluftsförum/råd.
2. Kommunen ska delta i regional samverkan som Förvaltningsråd, Fjällråd, Vattenråd och Biosfärsområdesförening. Behov och möjlighet av att Arjeplogs kommun är delaktig i Laponiatjuottjudus ska utredas (organisation för förvaltning av världsarvet Lapponia).
3. Formerna för samverkan i natur- och friluftslivsfrågor med grannkommuner och regioner ska utvecklas, särskilt med aktörer på norsk sida som arbetar aktivt med friluftsliv och folkhälsa.
4. Kommuninnevånare ska hållas uppdaterade om möjligheter till friluftsliv, kunskap och upplevelser. Alla nyinflyttade och nyanlända ska få ett ”välkommen- introduktion-paket” till natur, kultur och friluftslivet i sin nya kommun. Informationen ska bidra till att ge trygghet och lust till utomhusvistelse i naturen. Barn och ungdomar ska erbjudas simundervisning och om möjligt även vuxna.
5. Allemansrättens rättigheter och skyldigheter och hur man tar hänsyn till rennäringen ska särskilt förmedlas till allmänhet och besökare genom olika kanaler och på olika språk.

6. Varje mandatperiod ska politiker och tjänstemän erbjudas utbildning för ökad kunskap om natur- och kulturmiljövärden, friluftsliv och hållbart nyttjande av kommunens naturresurser
7. Kommunen ska samverka med olika aktörer för ökad kunskap och konkreta skydds- och skötselåtgärder för arter, natur-och kulturmiljöer. Det gäller t ex åtgärder för den hotade fjällgåsen och florainventeringar. Ökad inrapportering av observationer från Arjeplogs kommun till nationella artportalerna ska stimuleras.

Insatsområde - Natur och friluftsliv för alla

Mål

- En ökad tillgänglighet till natur- och kulturmiljöer för lokalbefolkning och besökare
- En förbättrad service och information som underlättar natur- och friluftsupplevelser i kommunen
- Välskötta friluftsanordningar av god kvalitet
- En god och tillgänglig väg- och ledinfrastruktur
- Arjeplogs kommun finns med på ”fjällvandringskartan”

Strategier/Arbetssätt

Information och skyltning ska vara tydlig och aktuell. Den ska gärna vara utformad i linje med kommunens gestaltungsprogram och varumärkesplattform.

Ett antal naturområden/anläggningar ska ha särskild hög tillgänglighet med fokus på barn, unga och personer med funktionsnedsättning.

Skolorna, vård-, omsorg och integrationsverksamheten ska ha bra möjlighet att regelbundet nyttja naturen för naturstudier och friluftsliv.

Kommunens skötselinsatser ska prioriteras efter förväntad nyttjandegrad och olika gruppers behov. Driftkostnader och långsiktigt ansvar för skötsel ska tydliggöras innan nya satsningar genomförs. Engagemang från föreningar och företag ska tas till vara. Kommunen ska uppmuntra och stötta föreningar och privata intressenter att anlägga och sköta rastplatser, leder och liknande.

Verka för att servicepunkter i orter med landsbygdsbutiker/drivmedelstationer också förmedlar turisttjänster inklusive natur- och friluftslivsinformation.

Samverka med olika aktörer för att upprätthålla och utveckla en turistisk god och tillgänglig väg- och ledinfrastruktur och en fungerande kollektivtrafik.

Arbeta för att det statliga ledsystemet och anläggningarna inom kommunen håller hög kvalitet, är säkra, väl underhållna och anpassade både efter friluftslivets, rennäringens- och besöksnäringens behov.

Prioriterade åtgärder/rekommendationer 2016-2020

1. Ta fram information/naturvägledningsmaterial som hålls tillgänglig och uppdaterad på olika språk via kommunens webb och Silvermuseet/Turistbyrån. GIS-tillämpningar och annan teknik ska nyttjas när det bedöms lämpligt.
2. En samlad översikt med behov och prioriteringar för vägvisning och informationsskyltar tas fram i samverkan med Länsstyrelsen, Trafikverket och andra aktörer. Behov av ytterligare brunvit skyltning och hänvisning till mindre anläggningar kartläggs inom Skellefteå regionen.
3. Ta fram utvecklings- och skötselplaner för områden som Vaukaströmmarna, som ska ha

- särskilt hög tillgänglighet med förslag på åtgärder och marknadsföring.
4. Kartläggning av skolans, äldreomsorgens, och integrationsverksamhetens möjligheter till utevistelse, utepedagogik, friluftsliv, idrott och lek. Även åtgärdsförslag för att förbättra och stimulera barn och ungdomars möjligheter för utomhusvistelse och rörelse på fritiden ingår.
 5. Ta fram en sammanställning med alla befintliga anläggningar inom kommunen, skötselansvar, avtal och möjliga åtgärder. Översikten ska ge en bild av infrastrukturen för friluftsliv i kommunens olika delar som Slagnäsbygden, Övre Laisdalen, Arjeplogsområdet, Silvervägens fjällområde och Piteälvbygden.
 6. Påverka att Länsstyrelsen och andra vidtar åtgärder för ökad tillgänglighet, utveckling och marknadsföring av Kungsleden och övriga statliga ledssystem inom Arjeplogs kommun. Det kan handla om förändrade leddragningar, anordnande av broar, vindskydd/rastkojor, cykelleder och modeller för lokal förvaltning.
 7. Samverka med Länsstyrelsen och andra för ökad tillgänglighet och marknadsföring av skyddad natur, naturreservat och nationalparker, bland annat Pieljekaise, Galtisbuoda och Märkbergets naturreservat.
 8. Arbeta för investeringar för utveckling av olika servicepunkters funktion som noder för information om natur- och friluftslivsmöjligheter. Samverkan bland annat inom Skellefteåregionen.
 9. I samverkan med Trafikverket, Fastighetsverket, Länsstyrelsen och andra arbeta för natur- och friluftslivsanpassningar av väg och GC-väg infrastruktur, t ex rastplatser, trafiksäkra parkeringar vid lederna i fjällområdet, parkeringsficka vid fågellokal, upprustning allmänna och enskilda vägar och GC -stråk.
 10. Tillsammans med Länstrafiken. Regionala kollektivtrafikmyndigheten och andra aktörer arbeta för goda kollektiva transportmöjligheter, t ex turlistor, transfer och s.k. fjällbussar.

Insatsområde - Natur för utveckling

Mål

- Natur- och kulturturism är en viktig del av kommunens hållbara besöksnäring. Den har minst fördubblats till 2020 (jämfört med 2010) och skapar arbetstillfällen och betydande samhällsekonomiska värden.
- Arjeplogs kommun är känd som en attraktiv friluftsliv-/outdoorkommun och erbjuder ett rikt utbud av natur-, kulturmiljöupplevelser och event i världsklass.
- Silvermuseets centrala roll som besöksmål, utvecklings- och forskningscentrum har ytterligare förstärkts

Strategier/arbetssätt

Kommunen ska verka för en utvecklad och hållbar natur- och kulturturism året runt.

Bedriva ett proaktivt och utvecklande arbete mot befintliga och potentiella naturturistföretagare och investerare

Satsningarna ska ske så att kvaliteterna i kommunens natur- och kulturmiljöer bibehålls eller stärks utifrån en helhetssyn på natur-, kultur- och friluftsvärden. De ska också vara i linje med en livskraftig och hållbar samisk livsmiljö.

Spetsig och smart marknadsföring av natur, friluftsliv och naturbaserad turism så att det stärker Arjeplogs kommuns profil och attraktionskraft för besökare, boende och inflyttare.

Prioriterade åtgärder/rekommendationer 2016-2020

1. Stödja produktutveckling och investeringar i natur- och kulturbaserad företagsamhet genom företagsrådgivning och deltagande i olika utvecklingsprojekt. Det innefattar även att bidra till att lyfta fram, möjliggöra och skapa förutsättningar för samisk besöksnäring- och kulturföretagande.
2. Verka för att Silvermuseets funktion som besöksmål och centrum för naturvägledning (heritage interpretation) utvecklas ytterligare.
3. I samverkan ta fram en utvecklingsplan för friluftsliv och turism i och kring Galtisbuoda naturreservat. Det finns exempelvis förslag kring ”fjällfyrr”, skid- cykel och rullskidled, självguidande panoramaskyltning, klättrvägg, upprustning av statens raststuga och att det är Sveriges främsta fjäll för hängflygning.
4. Samverka med Länsstyrelsen och lokala aktörer för utveckling av kulturmiljöområden som hyttområdet/Majorsgården i Adolfström, Åsarna, Mattaur, Stalotomterna och Dellik, samt fritidsområden som kring Hamnen och uppe på Öberget i tätorten.
5. Hålla arbetsförmedling och kommunens näringsliv informerade om kommunens friluftslivsmöjligheter som stöd i rekrytering av personal.
6. Åtgärder för förstärkt kompetensförsörjning. Utredning av gymnasieprogram, och möjligheter till kvalitetssäkrade distansutbildningar i naturvägledning i samarbete med SLU och liknande.
7. Stödja utveckling och marknadsföring av hållbara natur- och kulturbaserade produkter, arrangemang och koncept. Det handlar exempelvis om Top of Arjeplog, Arctic circle, Fjällnära skärgård, Kungsleden, Is, tillgänglig natur, festivaler, tävlingar och temaveckor.
8. Genomföra värdsutbildningar för olika aktörer, inklusive ökad kunskap för marknadsföring av natur, friluftsliv, service och information

Insatsområde - Naturvård och förvaltning

Mål

- En förvaltning som säkerställer ett långsiktigt hållbart nyttjande av naturresurserna för skogs-, jord- och vattenbruk, rennäring, fiske, turism och friluftsliv.
- Naturmiljöernas viktiga ekosystemtjänster är vidmakthållna
- Naturtyper och arter har gynnsam bevarandestatus.
- Natur-, kulturmiljö- och friluftslivsvärden i landskapet är bevarade och negativ påverkan från buller är minimerad
- Fjällens värden för rennäringen är bevarade och karaktären av betespräglad, storslaget landskap är bibehållen.
- Tätorts- och bynära natur med sociala- natur-, och kulturmiljövärden bevaras och är tillgänglig.
- Förvaltning, skötsel och utveckling av skyddade områden och statliga leder tillförs tillräckliga resurser och bidrar till lokal utveckling och tillväxt.

Strategier/arbetssätt

Arbeta så att kommunen blir ett gott exempel i förvaltningsfrågor. Skydd och bevarande av arter, natur- kulturmiljöer, ekosystemtjänster och klimatanpassning ska vägas in vid kommunens ärendeprovningar, planering och övrig verksamhet.

Verka för att de gröna/areella näringarna kan utvecklas och anpassas till ett förändrat klimat.

Ta tillvara och stötta engagemang för lokal förvaltning av naturresurser och anläggningar i dialog med staten och olika lokala aktörer.

I samverkan med Länsstyrelsen och andra aktörer arbeta för en fungerade tillsyn och naturbevakning.

Verka för att uttaget av vilt och fisk inte överskrider de gränser som garanterar en fortlevnad och en långsiktig positiv utveckling av bestånden.

I samverkan arbeta för att en mångfald av kommunens kulturmiljöer är bevarade, vårdade och tillgängliggjorda också i ett längre tidsperspektiv.

Arbeta för att statliga medel används till att köpa tjänster av lokala företag eller för lokalt anställd fältpersonal. För löpande skötsel av områden ska det finnas skötselavtal med lokala föreningar eller entreprenörer.

Prioriterade åtgärder/rekommendationer 2016-2020

1. Utveckla samarbetet med Skogsstyrelsen, ta fram samrådsområden där särskild hänsyn ska tas utifrån skogsvårdslagen. I samband med det utreda upphävande av äldre landskapsbildskyddsbestämmelser.
2. I samverkan med andra markägare och aktörer se över skogsbruksplaner i tätorts- och bynära områden ur ett mångbruksperspektiv och ta fram rutiner för lokalt samråd. Översyn av kommunens skötselplaner för parkmark.

Utreda områdesskydd, skötsel och utveckling för de tätortsnära Arjeplogs- och Vaukaströmmarna i syfte att bidra till förbättrade förutsättningar för utveckling och investeringar i friluftsområdena.
3. Ta fram rutiner för att arter, natur- kulturmiljöer, ekosystemtjänster, grön infrastruktur och klimatförändringarnas påverkan på naturmiljö och arter beaktas i kommunens planering och verksamhet.
4. Tillsammans med andra aktörer arbeta för att skogs-, jordbruk och rennäringföretag inom kommunen tar del av landsbygdsprogrammets miljöstödmöjligheter.
5. Stödja lokala aktörer exempelvis i Västerfjäll och Båtsjaur att hitta former för att hålla odlingslandskapet öppet.
6. Åtgärder tillsammans med ansvariga myndigheter för att få till stånd en restaurering av den riksintressanta Vilstugan uppe vid gränsen. I samverkan ta fram en översikt över andra prioriterade kulturmiljöer för bevarande, vem som ansvarar, skötsel och åtgärder.
7. Stimulera tillsynsutbildningar, nya former och samordning av tillsynsinsatser och sprida information om kampanjer som "Öppet öga".
8. Kartlägga om det finns en problembild angående bullerstörningar i kommunens naturmiljöer.

9. Utvecklingsarbete tillsammans med Länsstyrelsen, samebyarna, föreningar och företag för ”Hållbar skotertrafik”. Det handlar exempelvis om en långsiktig modell för ledunderhåll, anpassning till klimatförändringar och hur regleringar med hänsyn till rennäring, skogsbruk och övrigt friluftsliv bäst kan göras.
10. Hur kommunen ska tillgodose riksintressen för naturvård, friluftsliv, kulturmiljövård, rennäring och yrkesfiske, Natura 2000-områden, ekologiskt särskilt känsliga områden, stora opåverkade områden och strandskyddet, redovisas i Lokal utvecklingsstrategi och översiktsplan.

Åtgärdsprogram, uppföljning, revidering och finansiering

Kommunfullmäktige fastställer planen som aktualitetsprövas varje mandatperiod.

Det faktiska arbetet berör flera av kommunens verksamheter. Ett detaljerat åtgärdsprogram upprättas av utvecklingsenheten som stöd för medelsansökningar, tidsättning och ansvarsfördelning. Information och samordning av arbetet sker i särskild arbetsgrupp/planeringsgruppen. Åtgärdsprogrammet revideras årligen av kommunstyrelsens allmänna utskott. I samband med bokslut och årsredovisning görs en återredovisning till kommunstyrelsen som har det politiska ansvaret för arbetsområdet.

Finansiering sker inom budgetram och där så är möjligt genom extern finansiering i form av bygdemedel, statligt bidrag till lokala naturvårdsprojekt (LONA) och andra tillgängliga projektstöd.

Nationella mål, lagar och konventioner

Programmet utgår från nationella friluftsmål, miljö kvalitetsmål, kulturmiljömål och folkhälsomål med relevans för Arjeplogs kommun.

Friluftslivspolitikens mål:

- Naturen ska vara tillgänglig för alla.
- Starkt engagemang och samverkan
- Allemansrätten
- Tillgång till natur för friluftsliv.
- Attraktiv tätortsnära natur.
- Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling.
- Ett rikt friluftsliv i skolan.
- Friluftsliv för god folkhälsa.
- God kunskap om friluftslivet

De 16 nationella miljömålen går ut på att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Miljömål med relevans för programmet är:

- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Storslagna fjäll
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv
- Levande sjöar och vattendrag – Behandlas huvudsakligen i fiskeutvecklingsprogrammet

Aktuellt folkhälsomål är främst:

- Ökad fysisk aktivitet

Kulturmiljömålen är:

- Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.
- Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön.
- Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser.
- En helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Sverige har ratificerat, giltigförklarat, en rad internationella konventioner inom området och därigenom gjort åtaganden som också gäller i Arjeplog. Det är t ex:

- EU's fågel- och habitat direktiv
- Konventionen om biologisk mångfald
- Landskapskonventionen
- Bernkonventionen
- Bonnkonventionen
- CITES- konventionen
- Världsarvskonventionen
- Ramsarkonventionen

En mängd lagar reglerar förstås området. Det är framförallt Miljöbalken (MB), Skogsvårdslagen, Plan- och bygglagen (PBL), Fiskelagen, Jaktlagen, Kulturmiljölagen och Terrängkörningslagen.

Begrepp och definitioner

Naturvård brukar definieras som bevarande, vård, hänsyn och hushållning och naturresurser samt främjande av friluftsliv. I dagens naturvårdspolitik är ”Människan och naturen” ledord. Naturvårdens uppgift handlar både om att skydda värdefulla områden och arter och att möta människans behov att nyttja naturen och allt som den ger.

Friluftsliv definieras ofta som "vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling”.

Naturturism är turism som baseras på friluftsliv och tar sin utgångspunkt i naturen. Goda förutsättningar för friluftsliv ger även goda möjligheter att utveckla företagsamhet inom naturbaserad turism. **Naturbaserad besöksnäring** är en annan benämning som används för detta.

Kulturmiljö avser de avtryck som de mänskliga aktiviteterna genom tiderna avsatt i den fysiska miljön. Kulturmiljö är hela den av människor påverkade miljön som i varierande grad präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. Natur och kultur är två dimensioner i landskapet och hänger starkt samman. Det handlar om människans inverkan på landskapet, livsmiljöer och arter genom århundradena.

Kulturmiljövård/kulturmiljöarbete handlar om främja ett hållbart samhälle utifrån de nationella kulturmiljömålen där kulturmiljöer både bevaras (skyddas och vårdas), används (brukas och nyttjas) samt utvecklas. Det handlar också om att sprida kunskap om kulturarvet. Det handlar om att kulturmiljövårderna tas tillvara och integreras i samhällsutvecklingen

Allemansrätten är inskriven i grundlagen och är en unik rätt med rötter i medeltiden. Den är en förutsättning för det rörliga friluftslivet. I vårt land har vi alla rätt att vistas nästan överallt i naturen, att elda, och plocka bär, svamp och blommor som inte är fridlysta. Allemansrätten innebär också skyldighet att visa hänsyn, man får t ex inte ta näver, bryta kvistar eller skada fåglars bon och ungar. Hund ska hållas under uppsikt så den inte stör eller hetsar vilda djur och renar. Under 1 mars -20 augusti måste hunden ”hållas under sådan extra uppsikt som vanligtvis motsvarar att den är kopplad. Dessutom måste hund hållas i band eller instängd när renar befinner sig i trakten. Särskilda regler gäller när man använder sig av hund vid tillåten jakt.

Biologisk mångfald eller **biodiversitet** beskriver variationsrikedomen inom och mellan arter och hos de ekologiska systemen. Man talar om biologisk mångfald på olika nivåer:

- Ekosystem och naturtyper - Mångfalden av ekosystem och biotoper, t ex skog, odlad mark, våtmarker, hav och sjöar eller sumpskog och tallhed
- Arter - Mångfalden av olika arter, inklusive samspelet mellan dem, t ex mellan talltitor och blåmesar
- Gener - Mångfalden i genetisk variation inom och mellan bestånd och populationer, ex mellan blåmesarna i Arjeplog och blåmesarna någon annanstans på jorden

Etnobiologi eller traditionell kunskap handlar om det immateriella kulturarvet kopplat till naturen, t.ex. hur man använder växter och djur, hur man eldar eller färdas liksom namn på platser, folktrö och minnen. Samisk traditionell kunskap, **árbediehtu**, ska särskilt uppmärksammas enligt konventionen om biologisk mångfald.

Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger oss människor och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Pollinering, livsmedel, biobränsle, vattenreglering och naturupplevelser är några exempel.

Grön infrastruktur definieras som ett nätverk av naturområden som förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet. Det handlar om hur naturområden hänger samman och bildar en fungerande helhet – en grön struktur.

Tätorts- och bynära skog- Det finns ingen officiell definition av vad som räknas som tätortsnära skog. Enligt Skogsstyrelsen kan man se det som den skog som finns nära och inom en tätort och vars främsta funktion är att den används av tätortens befolkning. Det innebär att gränsen bestäms mer utifrån det antal människor som utnyttjar skogen än hur långt bort skogen ligger. Avståndet har förstås betydelse och antalet innevånare. I många sammanhang används en gräns på upp till tre kilometer.

Landskap definieras som ett område sådant som det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer.

Naturvägledning ska bidra till att deltagaren utvecklar sin egen relation till naturen och kulturlandskapet. Det är en kombination av lärande och positiva upplevelser hos deltagaren samt stimulans av deltagarens tänkande. Naturvägledning är mer kommunikation än information. Med natur menas både natur- och kulturelement i landskapet.

Utepedagogik - Utemiljö och upplevelse är centralt och lärandet förläggs i hög grad till utomhusmiljön.

Naturreservat och Kulturresevat. Den vanligaste skyddsformen för värdefull natur är naturreservat. Det är länsstyrelsen eller kommunen som beslutar och syftet är att bevara arter, naturmiljöer och/eller att tillgodose behov av områden för friluftsliv. Länsstyrelsen eller kommunen kan också förklara ett område som kulturresevat för att bevara ett värdefullt kulturpräglad landskap. Det finns 23 naturreservat men inget kulturresevat i kommunen.

Nationalpark det starkaste skydd ett område kan få och beslutas av regering och riksdag. Det ges bara till de finaste och mest värdefulla områdena i det svenska landskapet. Det finns 29 nationalparker i landet och en, Pieljekaise, i Arjeplogs kommun.

Natura 2000 är ett nätverk av skyddade områden i hela EU. Målet med nätverket är att hejda utrotningen av arter och livsmiljöer. I Sverige finns cirka 4 000 Natura 2000-områden. Många är naturreservat eller nationalpark. I Arjeplogs finns x Natura 2000 områden.

Biosfärområden är modellområden för hållbar samhällsutveckling. De nomineras av Sveriges regering, utses av Unesco och har i uppdrag att utveckla lokala lösningar på globala utmaningar, samt sprida kunskap och erfarenheter. De omfattar större landskapsavsnitt med höga naturvärden där man arbetar med bevarande och utveckling med helhetssyn på människa, kultur och natur. I världen finns 669 områden varav fem i Sverige. Vindelälven- Juhtatdahka, där Laisälven ingår, kandiderar för att utses till ett biosfärområde.

Världsarv är ett kultur- eller naturminne som är så värdefullt att det är en angelägenhet för hela mänskligheten. Det är en plats, ort, miljö eller ett objekt som på ett alldeles unikt sätt vittnar om jordens och människans historia. Efter att det tagits med på Unescos världsarvslista ska det garanteras vård och skydd för all framtid. Det finns 1007 världsarv i hela världen och 15 i Sverige. En liten del av Laponia världsarvsområde ligger inom Arjeplogs kommun.

Ekopark är stora skogsområden avsatta av Sveaskog. För att kallas ekopark ska området vara större än 1 000 hektar, mer än 50 procent av arealen ska vara naturvård och ekologin styr mer än ekonomi. I Sverige finns 36 ekoparker. I Arjeplogs kommun finns delar av två ekoparker Piteälven och Tjadnes-Nimtek.

Referenser/underlag

- En samlad naturvårdspolitik Skr Regeringens skrivelse 2001/02:173
- Ett stort antal samrådsträffar med samebyar, företag och föreningar

- Fjällprogrammet, xxx
- Framtidens friluftsliv Prop.2009/10:238
- Friluftsliv för alla. Rapport 6700. Naturvårdsverket 2015
- Förslag lokalt Serviceprogram för Arjeplogs kommun
- Förstudie jakt och fiske, Swedish Lapland, 2015
- Förutsättningar för att genomföra internationella flugfiskearrangemang i området Arvidsjaur/Arjeplogs kommuner, förstudie, Greger Jonsson, Salmo Lapland, 2011
- Förvaltningsprogram för skyddad natur i Norrbottens län 2012–2016. Länsstyrelsens rapportserie nummer 12/2011
- Handlingsplan Turistisk samverkan Skellefteåregionen, 2015
- Inventeringar och faktaunderlag till Natur- och friluftslivsprogram för Arjeplogs kommun, Stigsjö GeoBio, Stefan Grundström, 2015 (LONA)
- Klimatstrategi för Arjeplogs kommun
- Kommentarer angående uppdatering av verksamhetsplanen fiske i Arjeplog samt kortfattad beskrivning av nödvändiga kompletteringar, Pontus Lundberg, Makkaur miljö, 2013 (LONA)
- Kommentarer angående uppdatering av dokument – ”Vattenbruk i Arjeplogs kommun” Pontus Lundberg, Makkaur miljö, 2013 (LONA)
- Kulturplan för Norrbotten 2014-2016, NLL
- Lappland 2020- Lokal utvecklingsstrategi Leader Lappland, 2015
- Lokal utvecklingsstrategi Leaderområde Vindelälven 2014-2020
- Miljomal.nu
- Möjligheternas Arjeplog – 2011- Förslag från dialogmöte
- Naturmiljö och klimatförändringar i Norrbottens lan – konsekvenser och anpassning. Länsstyrelsens rapportserie nr 14/2015
- Naturvårdsprogram föreskrifter
- Norrbottens kulturmiljöprogram 2010-2020
- Resultat av enkätförfrågan 2015-2016
- Regional besöksnärlingsstrategi, utkast 14.01.20,
- Regional utvecklingsstrategi för hållbar framtid Norrbotten 2020
- Rådslag 2014 – Förslag från dialogmöte 2014-05-08
- Slutrapport Destination Actic Circle ett steg till – Kairos Future
- Svensk fritidsfiske och fisketurism 2020, Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten, 2013
- Slutrapport Projekt Sevärt i Arjeplogs kommun. Leader Lappland
<http://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/centrum-for-naturvagledning/>

Bilaga - Miljökonsekvensbeskrivning

Miljökonsekvenser

Alla kommunala planer och program ska miljöbedömas. Syftet är att integrera miljöaspekter för att främja en hållbar utveckling. Hållbar utveckling brukar definieras som en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra förutsättningarna för framtida generationer. I ett hållbart samhälle går ekonomiska, sociala och miljömässiga mål hand i hand och förstärker varandra i en positiv utveckling.

Natur- och friluftsprogrammet visar politisk viljeinriktning för kommunens arbete med naturvård och friluftsliv och hur det kan bidra till nationella frilufts-, miljö- och folkhälsomål och till Arjeplogs kommuns vision och övergripande mål. Det ska utgöra en grund för kommunförvaltningens planering och åtgärder. Programmet ligger på en övergripande nivå så bedömning om olika åtgärder medför betydande miljöpåverkan är i nuläget svårt att göra. Den bedömningen och konsekvens-beskrivningen lämnas till kommande prövningar av anmälningar, lov och tillstånd. Natur- och friluftsprogrammets konsekvenser har här endast översiktligt bedömts och beskrivits.

Ekologiska konsekvenser

Eftersom programmet syftar till att bidra till de naturvårdsanknutna miljö- och kulturmiljömålen är utgångspunkten för hela arbetet är att de ekologiska effekterna ska bli positiva. Programmets fokus på samverkan, kunskap, tillgänglighet, vård, förvaltning och utveckling bedöms få både indirekta och direkta positiva effekter.

De strategier och åtgärder som föreslås för naturvård, skydd, skötsel, förvaltning och tillgänglighet bedöms kunna bidra till en god hushållning med naturresurser, en bevarad produktionsförmåga hos ekosystemen, skydd av arter, natur- och kulturmiljöer och en god bebyggd miljö. Det gäller t ex mångbruksplanering, öppet odlingslandskap, klimatanpassning, tillsyn och insatser enligt åtgärdsprogram. Konsekvenser av de konkreta fysiska åtgärder som föreslås i strategin som iordningställande av leder, anläggningar, GC väg, parkeringar, skyltning kommer att beskrivas och bedömas i samband med prövning av åtgärderna. Den negativa miljöpåverkan som kan uppstå i samband med dessa bedöms generellt vara av begränsad omfattning om erforderlig hänsyn och försiktighetsmått vidtas.

En ökad naturbaserad turism och en ökad besöksfrekvens i närnatur och/eller andra områden med höga naturvärden kan medföra slitage och negativa effekter i känsliga naturmiljöer. Åtgärder i form av information och skyddsföreskrifter kan vidtas. Ökad turism kan också medföra ökade transporter och ökade klimatpåverkande utsläpp, medan satsningar på infrastruktur och tillgänglighet kan bidra till ökad kollektivt resande och mer gång- och cykeltrafik och därigenom positiv effekt på klimatmålen.

Sociala konsekvenser

Naturvistelser och friluftsliv har visat sig vara positiva för folkhälsa, friskvård och rehabilitering. Ett offensivt arbete enligt programmet för förbättrad tillgänglighet, kunskap, aktiviteter och information, bedöms därför kunna ha positiva effekter på människors hälsa. Förutom själva naturupplevelsen och fysisk aktivitet kan det även ge positiva effekter i form av ökad social samvaro, stärkt hemhörighetskänsla och identitet.

Programmet bedöms även kunna bidra till att förstärka det arbete med utevistelse och utepedagogik som redan i dag utförs i kommunens skola, vård- och omsorgs- och integrationsverksamhet. Det innehåller åtgärder som kan bidra till att underlätta integration av nyinflyttade och invandrare. Ungas inflytande på genomförandet av programmet ska säkerställas enligt antagna riktlinjer. Programmet

genomsyras av fokus på tillgänglighet och samråd med olika grupper. Jämställdhetsaspekter integreras om genomförandet genomsyras av ett genustänkande enligt kommunen antagna målsättningar.

Ekonomiska konsekvenser

De regionala utvecklingsstrategierna och programmen har utgjort underlag vid framtagandet och det bedöms långsiktigt kunna bidra till ekonomisk tillväxt. Ambitionen är att arbetet får genomslag och bidrar till att ytterligare profilera Arjeplog som en attraktiv kommun dit både arbetskraft, företag och besökare vill söka sig. Natur, friluftsliv och kulturmiljöer blir enligt många bedömare allt mer intressanta både för boende och för turistiska upplevelser. Programmet bedöms kunna medföra positiva effekter för befintliga företag, entreprenörskap och nyföretagande inom besöksnäringen.

Jämfört med redan antagna planer innebär inte programmet några förändringar i utpekade arealer för naturskydd. Inriktningen i programmet är att de stora statliga investeringar som redan gjorts genom skyddade områden, ”kommunens industri- och utvecklingsområden”, ska genomföras fullt ut, så att de genererar lokal ekonomisk tillväxt och utveckling. Det handlar exempelvis om investeringar i utveckling av Silvermuseet som ett centrum för besökare, utveckling och forskning. Det gäller även att det tillförs tillräckliga statliga medel för förvaltning, skötsel och utveckling av skyddade natur- och kulturmiljöer och att de används till att köpa tjänster av lokala företag eller för lokalt anställd fältpersonal.

Olika former av hänsyn på kommunalägd skogsmark som även tar hänsyn till sociala värden kan eventuellt medföra minskade intäkter för kommunen. Det handlar dock oftast om områden som redan i dag har anpassad skötsel eller är avsatta för fri utveckling. Statligt stöd för inlösen av mark och bildande av naturreservat kan, om det blir aktuellt, ha motsatt ekonomisk effekt. Upprustning och nya anläggningar för tillgänglighet och friluftsliv medför förutom engångskostnader även löpande underhållskostnader som ska säkerställas.

I ett större samhällsekonomiskt perspektiv kan en god hushållning med naturresurser och en bättre folkhälsa ge stora vinster.

Riksintressen

Programmet bedöms inte medföra några ändrade riktlinjer för riksintressen. Hur kommunen tillgodoser dessa redovisas i Lokal utvecklingsstrategi och översiktsplan.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormerna för buller och luftmiljö berörs i mindre utsträckning av natur- och friluftsprogrammet. Kartläggning av störande buller i naturmiljöer och arbete för bättre kollektivtrafik och infrastruktur för gång- och cykeltrafik kan eventuellt bidra positivt till att miljökvalitetsnormerna uppnås. Miljökvalitetsnormer för vattenkvalitén berörs främst av åtgärder i Fiskeutvecklingsprogrammet med inriktningen att arbeta mot god ekologisk status i kommunens vattenförekomster.

Nollalternativ

Om programmet inte antas saknar Arjeplogs kommun ett aktuellt styrdokument och planeringsunderlag för de naturvårds- och friluftsansknutna frågorna. Arbetet med att uppnå lokala och nationella visioner och mål inom området bedöms kunna bli mindre effektivt.